

AZ URNATEMETŐK ÉS A SZÓRÁSOS TEMETKEZÉS, MINT VÉGSŐ NYUGALOMRA HELYEZÉS ÚJ DIMENZIÓJA?

URNATEMETŐ

Az emberiség történelmét áthatja a halottak végső nyugalomra helyezésének módja, mely kezdetben kizárólagosan a földbe való temetésre redukálódott, majd kialakult a sírkamrák fölállítása és a bebalzsamozás. A Szentírásban számos helyen találunk utalást a temetkezésre, sőt a bebalzsamozásra is, de a pátriárkák korszakában abszolút nincs szó a halottégetésről.¹ Azonban Mózes törvényeiben találunk megjegyzéseket a megégetésről, mint az akkori halálbüntetés egyik módszeréről. A zsidóság szempontjából nagyon fontos volt az eltemetés, de kivételes esetekben, háborúban vagy járvány idején előfordult, hogy ők is elégették halottaikat. Saulnak és fiainak holttestét is elégették, hogy az ellenség azokat meg ne gyalazza, de hamvaikat, ezt követően eltemették.² Hasonló eset az Ámosz prófétánál történt hamvasztás is.³ A Talmud is elveti a halottégetést, és úgy tekint rá, mint pogány szokásra.

A hamvasztás kezdetben keresztényellenes eredettel és céllal rendelkezett. A római császárok és a pogány uralkodók tiltották és büntették a keresztények katakombákba való temetkezését, ugyanakkor előszeretettel gyakorolták a hamvasztás adta lehetőséget.

A rómaiaknál a kezdeti korokban, miként azt Plinius is megfogalmazza, az elégetés nem volt szokásban.⁴ Az elégetés az ustrinában történt, ahol a tetemet máglyára helyezték, majd égetés után urnába töltötték, és sírkamrába helyezték el. A régészek az ásatások során megállapították, hogy a bronzkorszakból szinte kizárólagosan

¹ Vö.: Mihályfi, 1906. 911.

² I Kir 31,8–13.

³ Ámosz 6,10.

⁴ „*Ipsum cremare apud Romanos non fuit veteris instituti: terra condebantur. At postquam longuinquis bellis obrutos erui cognovere, tunc institutum. Et tamen multae familiae priscos servavere ritus, sicut on Cornelia nemo ante Sullam dictatorem traditur crematus, idque voluisse veritum talionem eruto C. Marii cadavere.*” *Osservazioni sopra i cimiterj de' Sancti Martiri, ed antichi cristiani di Roma*, 1720. 44.

urnák és hamvvedrek találhatóak. A kilencedik századra Európa-szerte megszűnik a hamvasztásos temetés, és majdnem kilencszáz évnek kell eltelnie, hogy ismét új kísérletek történjenek a temetés ezen formáinak felelevenítésére.

A reformáció nem csak a szentségek, hanem a katolikus temetés és a keresztény jellegű síremlékek ellen is protestált.

A XVIII. század szemlélete Franciaországban különös jelleggel hat ki az Egyház szemléletvilágára, különösképp azért is, mert a forradalom merőben megváltoztatja a keresztény eszméket: a keresztény templomokat bezárták vagy lerombolták, a papokat börtönbe zárták, a nyilvános Istentiszteletet megtiltották, és a halottégetés és hamvasztásos temetés szertartását is megkísérelték. 1870 környékén Franciaországból megindul a hamvasztás mozgalma egész Európa-szerte: Olaszországban, Angliában, Németországban, Svájcban, Belgiumban. Ezzel egy időben röpiratokat is felterjesztettek.

A halottégetés kérdésében új korszak kezdődött az I. Vatikáni Zsinattal egy időben.⁵ Hiszen a szabadkőművesség teljes erőbedobással támadva a Katolikus Egyházat, kezébe vette – egyházellenes célzattal – a hamvasztásos temetés kérdését.⁶ Tarabino 1878-ban a következőket fogalmazza meg: *„Mi virágokat szórtunk megholt testvéreink szimbolikus hamvvedreire, akiket nem érintettek a profán világ gyűlölségei és vakbuzgóságai, és akik megmutatván nekünk, hogy határozottan megvetik az előítéleteket s ellenségei minden értéküket vesztett dogmákra alapított vallásnak... mi velük egy új vallásban egyesülünk.”*⁷ Ghisleri pedig a következőket fogalmazza meg: *„A katolikusoknak alapos okuk van ellenszegülni a hullaégetésnek, mert a hulláknak ezen a tűz által megtisztulása alapján ingathatná meg a katolikus uralmat, mely éppen azon a félelmen alapszik, mellyel a halált vette körül. A halál megszűnnék félelmetesnek lenni: pedig a félelem és a borzalom, melyeket a koporsók idéznek elő, azon hathatós és fantasztikus eszközöknek egyike, miket a katolikus szónoklat föl szokott használni, hogy megalázza a híveket.”*⁸ 1882-ben rendezett modenai kongresszus a következőket fogalmazza meg: *„A hullaégetés újjászületése hódolatot jelent a szabadság és a türelem legfőbb elvei iránt, melyek a polgárosodott népek valódi és egyedüli vallását képezik.”*⁹

⁵ Vö.: AAS (1886/87) 46.

⁶ *„Vajon megengedett dolog-e olyan társaságokba lépni, amelyeknek az a célkitűzése, hogy az emberi holttest elhamvasztásának gyakorlatát előmozdítsák? Válasz (a pápa által megerősítve): Nem, és ha a szabadkőműves szekta »leányvállalatairól« van szó, az ellenük érvényben levő büntetések esedékesek. Kérdés: Vajon szabad-e bárkinek saját vagy más holtestének elhamvasztását elrendelő parancsot adni? Válasz: Nem.”* Denzinger – Hünermann, 2004. 613.

⁷ Mihályfi, 1906. 916., valamint vö.: Csippék, 1889. 390–419.

⁸ Mihályfi, 1906. 916.

⁹ Uo. 916.

1887-től megindult a hamvasztásos temetés, crematoriumokat állítottak fel számos országban.¹⁰

A hamvasztást és a hamvasztásos temetést a Katolikus Egyház dogmaként soha nem tiltotta meg, viszont elsősorban azért gátolta, mert vallásellenes céllal lett előterjesztve, és a kereszténység egyik legősibb gyakorlatát, a temetkezés szokásait akarták megszüntetni.¹¹ Ezért az Egyház a következő rendelkezéseket hozta a hamvasztással és a hamvasztásos temetéssel kapcsolatban:

- minden megkeresztelt hívőnek megtiltja, hogy önmagát elhamvasztassa, vagy végrendeletében meghagyja.¹²
- ugyanilyen jelleggel megtiltja, hogy bármilyen társulásba lépjen, mely a hamvasztással szimpatizál, vagy a szabadkőműves mozgalom valamilyen csoportjának¹³ tagja legyen.
- a betegek kenetében nem részesíthetők azok a hívek, akik a hamvasztásos temetést kérték, illetve ily módon szeretnének eltemettetni.
- az ilyen személyeket nem szabad eltemetni, és lelki üdvükért gyászmise sem mutatható be. Viszont olyan halottakat, akiknek tetemét nem saját, hanem hozzátartozóik akaratából égetik el, igenis lehet egyházi temetésben részesíteni, de a temetés szertartását csak a halott vagy a hozzátartozók lakásán, illetve a templomban kell elvégezni, a crematorium területén semmi körülmények között sem megengedett.

„A halottégetés mellett semmi nyomatékos bizonyítékot fölhozni nem lehet, míg ellene szól évezredes hagyomány és kegyelet.”¹⁴ Tehát összességében véve, nem igazán beszélhetünk urnatemetőkről, illetve a hamvak urnafülkébe való elhelyezéséről a Katolikus Egyház joggyakorlatában. Ez a jelenség azonban a XX. századtól meghatározó lesz a halottak temetkezését illetően.

¹⁰ Milánóban állították fel az első crematoriumot 1876-ban. Évente egyre több halottat égettek el, de 1887-ig a halottégetések száma alig érte el az ötszázat, még több mint 800 000 ember halt meg éves szinten. A többi országokban sem tudtak nagyobb sikert elérni. Vö.: uo. 916–918.

¹¹ „Az Egyházi Törvénykönyv (C. I. C.) 1240. can. 1. § 5. számú törvény értelmében nem részesülhetnek egyházi temetésben, akik úgy rendelkeztek, hogy a holttestüket égessék el. Ez a rendelkezés tehát azokra nem vonatkozhat, akiket beleegyezésük nélkül, sőt akaratuk ellenére égettek el. Az ilyenek egyházi temetésben részesülhetnek. Hogy ez részleteiben milyen formában történjék, a plébános a helyi körülményeket figyelembe véve, bölcs belátása szerint döntse el. A nyilvános gyászmenetet el kell hagyni. A temetés a szokásos módon történhetik. *Missa exsequialis megengedett.*” Az Esztergom-Budapesti Érseki Főhatóság Körlevele, 1967. II. 22.

¹² Vö.: AAS 19 (1886/87) 46. 992.

¹³ Vö.: uo. 992.

¹⁴ Uo. 992.

URNATEMETŐ MAI SZEMLÉLETE

Az Egyház a kereszténység kezdetétől fogva egészen az 1960-as évekig a temetkezés egyik formáját gyakorolta szinte kizárólagosan, azaz a földbe való temetést, azt a módot, mint amit a Mi Urunk Jézus Krisztus temetési módjánál is alkalmaztak. A történelem folyamán többször is megkísérelték bevezetni a hamvasztásos temetést és az urnatemetők létesítését, mely főleg a francia felvilágosodás után fejtette ki igazán romboló hatását és a feltámadásba vetett hit ellenességét.

Az Apostoli Szentszék 1963. évi állásfoglalása nyilvánul meg az *Instructio Sancti Officii de cadaverum crematione*, die 5. Julii, 1963-as dokumentumában, melyet 1964-ben hirdetnek ki. Ez a dokumentum lehetővé teszi a Katolikus Anyaszentegyházhoz tartozó hívők számára a hamvasztásos és urnás temetést:

„Piam et constantem christianorum consuetudinem fidelium cadavera humandi Ecclesia semper fovere studuit sive ipsam communiendo opportunis ritibus, quibus inhumationis symbolica et religiosa significatio clarior appareret, sive etiam poenas comminando contra eos qui tam salutarem praxim impeterent; quod praesertim praestitit Ecclesia quoties impugnatio fiebat ex infenso animo adversus christianos mores et ecclesiasticas traditiones ab iis qui, sectario spiritu imbuti, humationi cremationem substituere conabantur in signum violentae negationis christianorum dogmatum, maxime vero mortuorum hominum resurrectionis et humanae animae immortalitatis. Quod vero propositum, uti patet, erat quid subiective inhaerens animo cremationis fautorum, obiective autem ipsi cremationi non adhaerens; corporis enim incineratio, sicut nec animam attingit nec Dei omnipotentiam impedit a corpore restituendo, ita in se non continet illorum dogmatum obiectivam negationem. Non ergo agitur de re intrinsece mala vel christianae religioni ex se infensa; quod semper sensit Ecclesia, quippe quae, in quibusdam adiunctis, scilicet quando certo constabat vel constat cadaverum cremationem fieri honesto animo et gravioribus ex causis, praesertim ordinis publici, tunc incinerationi non obstabat nec obstat. Huius modi animi in melius mutatio et rerum adiuncta inhumationi obstantia iam frequentiora his ultimis temporibus et clariora apparent, unde crebrae porriguntur S. Sedi preces ad obtinendam disciplinae ecclesiasticae mitigationem circa cadaverum cremationem, quam constat multoties hodie promoveri, minime ex odio contra Ecclesiam vel christianos mores, sed tantum ob rationes vel hygienicas, vel oeconomicas, vel alius etiam generis sive publici sive privati ordinis. Quas preces Sancta Mater Ecclesia, spirituali quidem fidelium bono directe intenta, sed aliarum necessitatum non ignara, benigne suscipiendas censet, sequentia statuendo:

- 1. curandum omnino ut consuetudo fidelium, defunctorum corpora sepeliendi sancte servetur; quapropter, opportunis instructionibus et suasionibus adhibitis, caveant Ordinarii ut populus christianus a cadaverum crematione absteineat, nec recedat,*

- nisi necessitate coactus, ab usu inhumationis, quem Ecclesia semper retinuit et sollemnioribus ritibus consecravit;*
2. *ne autem difficultates ex hodiernis rerum adiunctis exsurgentes plus aequo augeantur, et ne frequentior oriatur necessitas dispensandi a legibus in hac re vigentibus, consultius visum est aliquatenus mitigare iuris canonici praescripta, quae cremationem tangunt, ita scilicet ut quae statuuntur in can. 1203, par. 2 (de non exequendo mandato cremationis) et in can. 1240, par. 1, n. 5° (de deneganda sepultura ecclesiastica iis qui mandaverint suum corpus cremationi tradi) non iam universaliter urgeantur, sed tunc tantum quando constiterit cremationem electam fuisse ex negatione christianorum dogmatum, vel ex animo sectario, vel ex odio in catholicam religionem et Ecclesiam;*
 3. *inde etiam sequitur, iis qui elegerint proprii cadaveris cremationem, non esse, ex hoc capite, deneganda sacramenta nec publica suffragia, nisi constet ipsos talem electionem fecisse ex supra indicatis rationibus christianae vitae adversis;*
 4. *ne autem pius christifidelium sensus erga ecclesiasticam traditionem detrimentum patiatur et ut Ecclesiae animus a crematione alienus clare pateat, ritus ecclesiasticae sepulturae et subsequencia suffragia numquam fieri poterunt in ipso loco cremationis, ne per modum quidem simplicis comitatus in translatione cadaveris. Quam Instructionem, ab Emis Patribus rebus fidei et morum tutandis praepositis in plenario conventu diei 8 Maii 1963 recognitam, Ssmus D. N. D. Papa Paulus VI, in Audientia Emo Secretario S. Officii die 5 Iulii eiusdem anni concessa, benigne adprobare dignatus est.*¹⁵

A Magyar Katolikus Püspöki Kar által kiadott Temetési Szertartáskönyv 1977-ben már tartalmaz szövegrészeket mind a hamvasztás előtti, mind pedig a hamvasztás utáni halott beszentelésére nézve. A hívők részéről ennek okán rohamos változás és igény ment végbe a temetési szertartást és a temetés helyét illetően, hogy elhamvasztott szeretteiket urnába, katolikus helyen és szertartás kíséretében helyezték örök nyugalomra. Ezért a Magyar Katolikus Püspöki Kar fontosnak látta, hogy az urnatemetéssel kapcsolatban egyházi szabályzatot állítson össze és adjon ki, mely részletesen tárgyalja és tartalmazza azokat az álláspontokat, melyeket az Egyház elfogad és hisz. A szabályzat kimondja, hogy az urnaelhelyezési rend megtartása annak az illetékes lelkipásztornak a kötelessége, akinek az egyházi ingatlan¹⁶ a jurisdikciója alá tartozik. Az egyházi ingatlanon történő elhelyezést az illetékes

¹⁵ AAS 56 (1964) 822–823.

¹⁶ Egyházi ingatlanok minősülnek azok az ingatlanok, amelyeknek nyilvántartásbeli tulajdoni lapjának második részében bejegyzett tulajdonosa, illetve létesítője, kezelője, használója vagy esetleg bérlője valamely egyházi szerv, mely a Római Katolikus Egyházhoz tartozik, legyen az érsekség, püspökség, egyházközség, plébánia, szerzetesrend... Vö.: *A Magyarországi Katolikus Egyház Urnatemetési Szabályzata*, 1988. 7.

lelkipásztor engedélyezheti. A lelkipásztor feladata ugyanakkor az urna átvétele is, melyről egyidejűleg igazolást állít ki, mely két példányban készül, és az egyházi szerv bélyegzőjével kerül hitelesítésre, az átvevő lelkipásztor aláírásával.¹⁷

Az urna elhelyezésére a következő egyházi ingatlanok a megfelelőek:

- altemplomok, amennyiben azok eredetileg is arra a célra lettek építve, illetve abban az esetben, ha alkalmasnak minősülnek, találatnak.
- liturgikus használaton kívüli temetőkápolnák, sírkápolnák, mauzóleumok vagy más, kegyeleti szempontból alkalmas épületek.
- egyházi kezelésben lévő köztemető.

Urnát azonban tilos elhelyezni templomban, kápolnában, amely liturgikus használatban van. Ez a tilalom vonatkozik minden egyéb, az előbbieken fel nem sorolt egyházi ingatlanra, az udvarra, kertre vagy esetleg gyümölcsösre, valamint a használaton kívüli, lezárt temetőkre és minden bérelt ingatlanra. Új templom altemplomában, amennyiben azt már tervezett urnafülkékkel építették, az urnák minden előzetes engedély nélkül nyugodtan eltemethetők, illetve elhelyezhetők.

Itt kell még megemlítenünk a már meglévő sírba való rátemetés lehetőségét is, ugyanakkor pedig a sírboltba vagy urnasírhely részére fenntartott parcellákba, urnasírhelyekbe az urnák közvetlen módon temethetők el. Egy urnasírba legfeljebb négy urna temethető el, de a helyi szokásokat, illetve a temető szabályzatát is figyelembe kell venni.¹⁸ Urnát az erre előírt liturgikus szertartás egyidejű elvégzése

¹⁷ Ilyen igazolás kiállítására csak akkor van szükség, ha az urnát, a szolgáltatást megfizető személy magával hozza. Az urnaelhelyezésről külön nyilvántartást kell vezetni. Ugyanakkor nincs szükség az igazolás kiállítására, ha olyan egyházi temetés megrendeléséről van szó, amelynél a koporsó helyett urnát temetnek el. Ebben az esetben a halott adatait a halotti anyakönyvbe kell felvenni. Vö.: uo. 8–9.

¹⁸ Az egyházi ingatlanokban való temetkezés, illetve urnák elhelyezése, csak a megkeresztelt személyekre vonatkozik, vagyis csak olyan személyek helyezhetők el, akik meg voltak keresztelve. A meg nem keresztelt halottak hamvait tartalmazó urna elhelyezése, illetve eltemetése abban az esetben lehetséges, ha az elhunyt a keresztség szentségének a felvételére készült, vagy megkeresztelték volna pl. ha nem született volna halva a gyermek, vagy hirtelen hunyt el stb. Ugyanakkor a Magyarországi Katolikus Egyház Urnatemetési Szabályzata még kitér arra a lehetőségre is, hogy engedélyezhető az olyan személy hamvainak eltemetése is, aki nem volt megkeresztelve, de életében a Katolikus Egyház érdekében hathatósan tevékenykedett, illetve közbenjár. Engedélyezhető még abban az esetben is a meg nem keresztelt személy urnájának eltemetése, elhelyezése, ha az eltemetést kérő személy meg van keresztelve. Ugyanakkor pedig vannak olyan falvak, városok, ahol mindössze egyetlen temető van, mégpedig katolikus, ezért kérelem esetén az urna eltemetését még meg nem keresztelt halott esetében sem szabad megtagadni. Bizonyos esetekben az urna elhelyezésére vonatkozó kérelem teljesítése megtagadható, még akkor is, ha a hívek megbotránkozását váltaná ki. Az elutasító határozatot írásba kell foglalni, és megfelelő indokkal kell ellátni, továbbá iktatni kell. Fontos követelménye még, hogy a döntés meghozatalánál meg kell kérdezni az egyházközségi képviselőtestület tagjait, és szavazásra kell bocsátani a kérdést.

mellett lehet elhelyezni, ez azonban mellőzhető, ha a temető személy határozott utalást vagy kijelentést tesz a szertartás elhagyását illetően. Az érvényes előírások szerint a szertartáskönyv kitér a szertartás menetére, melyet pontosan kell elvégezni.¹⁹ Amikor az elhunytat nem ravatalozzák, hanem az elhalálozás helyéről, a temetési szertartás végzése nélkül viszik a hamvasztóba, az urnatemetésnél az egész előírt gyászszertartást el kell végezni.²⁰ Előfordulhat, az is, hogy a hamvakat más helységről maga a közvetlen hozzátartozó hozza magával a temetés helyére. Ezért fontos, hogy a lelkipásztor gondosan utánaérdeklődjön annak, hogy a hamvasztás előtti beszentelés megtörtént-e, ha elmaradt, akkor mindkét szertartást el kell végezni. Abban az esetben, ha az elhunyt hamvait, mely már el volt helyezve temetőbe, valamilyen oknál fogva kiemelik, és máshova szeretnék elhelyezni, csak egyszerű áldással lehet az újbóli elhelyezést kegyeletteljessé tenni.

Ha az urnaelhelyezéssel, illetve temetéssel kapcsolatban az illetékes lelkipásztor vagy más egyházi szerv részéről nagyobb nehézség vagy kifogás merülne fel, időben kérje ki az egyházmegyei hatóság véleményét, szükség esetén pedig utasítását is, ám mindig próbáljon figyelni a helyi körülményekre, adottságokra és szokásokra.²¹

COLUMBÁRIUM

Temetkezési hely, mely a pogány világ egyik meghatározó temetkezési helye volt. Az ókori Rómában részben vagy egészen a földbe vájt hely, melynek kiépített falaiba, egymás mellé fülkéket készítettek, és ide az elhunytak hamvait tartalmazó urnákat behelyezték. A későbbiekben megszűnt ezen temetkezési gyakorlat, mára pedig a kereszténység integrálva e temetkezési lehetőséget, új tartalommal és szemléletmóddal töltötte meg.

Urnafülkék vagy az urnasírhelyek használati ideje országról országra változik, de ettől függően rögzíteni kell. Általában ez az időintervallum 10 év szokott lenni,

¹⁹ I. állomás: a ravatalnál, vagy II. állomás: a sírnál szertartást kell végezni. Vö.: *Temetési Szertartáskönyv*, 1977. 27–43.

²⁰ „In the Rite of Funerals, norms have been provided for the rite of celebration for those who have chosen to have their bodies cremated. Concerning these norms, the question has been raised as to whether, in addition to the rite performed at the crematory building (and when no other suitable place is available within the crematory hall itself), it is possible to celebrate the funeral in the church, with the urn containing the ashes present. The solution to the question is also found in the Praenotanda where mention is made concerning the rites which are celebrated at the cemetery chapel or at the tomb. From the context of the paragraphs in number 15 it can be deduced that the burial Mass has been celebrated with the body of the deceased present before it was taken to the crematory. At the crematory, either in the chapel or in a room or hall of the crematory, the rite is celebrated which accompanies burial.” Henchal, 1995. 285.

²¹ 145/1999. (X. 1.) Korm. rendelet a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény végrehajtásáról.

de a templomban, altemplomban létesített kolumbáriumok urnafülkéinek használati idejét 10 évnél is hosszabb időre meg lehet állapítani.²²

A kolumbáriumok létesítésének a feltételei közül nem hiányozhat:

- az egyházmegyei hatóság elvi engedélye,
- az adott területen működő vagy területileg illetékes hatóság egészségügyi engedélye, valamint az illetékes építési hatóság építési engedélye,
- műemléki vagy műemlék jellegű épületeknél ezen felül az Országos Műemléki Felügyelőségnek, illetve illetékes kirendeltségének hozzájárulása.

Az urna elhelyezését vállaló egyházi szervnek, a helyi szokásokat figyelembe véve, lehetővé kell tennie a kegyeleti jogok megfelelő gyakorlását. Ide kell sorolni a kolumbáriumok látogatását, virágok elhelyezését, gyertyák gyújtását, a helyi egészség-, tűz- és vagyonvédelmi kívánalmak figyelembevételével, s ezt megfelelően szabályozva, szabályzatba is rögzíteni. Ezt a szabályzatot, illetve hirdetményt mindenki által jól látható és olvasható helyre kell kifüggeszteni, és erről a hozzátartozókat már a kolumbáriumba való temetés megrendelésénél tájékoztatni kell.

SZÓRÁSOS TEMETKEZÉSI HELY

Manapság egyre gyakoribb az a szokás, illetve az elhunytak hamvaival kapcsolatban az a szemlélet, mely vagy nem adja meg a végtisztességet az elhunytak, vagy nem fejez ki semmilyen tiszteletet. Egyre gyakoribb ezért, hogy nem tartanak igényt a hamvakra az elhamvasztás után a hozzátartozók, vagy szétszórják a hamvakat a legbizarrabb helyektől kezdve a természetig, mindenhol. Néha pedig, mint egy dísz tárgyat, a lakásban őrzik. Az Esztergom-Budapesti Érseki Főegyházmegye 2010-ben kiadott egy körlevelet, melyben a hívők körében igyekszik gátat szabni ezen vallás-ellenes cselekményeknek, és megfelelő alternatívát kínálni az elhunytak tisztelete iránt. A körlevél kitér az előbbi probléma okainak felgöngyölítésére, hogy milyen okai vannak ezen szélsőséges megnyilvánulásoknak:

- sokszor ezen cselekmények a feltámadásba vetett hit ellen irányulnak, vagy a hitünkkel összeférhetetlen világnézeti meggondolásból fakadnak.

²² „A (2) bekezdés szerinti urnafülkét az ott említett okmány kiállításától számított 80 évig az adományozó, vagy az általa megjelölt személy (jogosított) részére kell fenntartani. Ha a jogosított ezt 80 éven belül nem veszi igénybe, a használati időt újabb időre megválthatja. Ha ez nem történik meg, az urnafülke feletti rendelkezési jog a templomra száll vissza. Az előző bekezdésben írtakkal azonosképpen kell eljárni akkor, ha a jogosított meghal, de holttestét (hamvait) valamilyen okból nem ebbe az urnafülkébe temették. Az urnafülke feletti rendelkezési jog ez esetben is a templomra száll vissza.” A Magyarországi Katolikus Egyház Urnatemetkezési Szabályzata, 1988. 12.

- sokszor ezek a szokások általában szubjektív, érzelmi okokra vezethetők vissza, néha azonban divatnak tekintik csupán, mely a jövő temetkezési módját testesíti meg a rohanó világban.
- és néha más vallási meggyőződés következményének látszik a hamvak természetbe való elszórása, vagy vízbe való elhintése.

Ezen szemléletek figyelembe vételekor igen elgondolkodtató, ha valaki egyházi szertartást kér szóró parcellás temetéshez. Az Egyházi Törvénykönyvben erre a temetési formára nem is találunk előírásokat, sőt a Temetési Szertartáskönyvben sem találkozunk vele, tehát nincs külön rítus a szórással történő temetkezésre, ezzel ellentétben a földi maradványok végső elhelyezésére igen. A mi kultúránk és közel kétezer éves szokásaink a temetésre és a pontosan behatárolt, megjelölt sírhelyre vonatkozó hagyománnyal rendelkeznek, így segíti a gyászt és a gyászidőszak folyamatát, ápol kapcsolatot az elhunyt és az élő hozzátartozók között, és erősíti a feltámadásba vetett reményt és hitet, hiszen az elhunytak lelke akkor is fennmarad, ha testük elenyészik. Így joggal jelenthetjük ki azt a tényt, hogy épülésünkre szolgál a fizikai hely ismerete és az elhunyt teste iránti tisztelet kifejezése. A II. Vatikáni Zsinat a temetés szertartásáról a következőképpen rendelkezik: „*A temetési szertartás fejezze ki világosabban a keresztény ember halálának húsvéti jellegét, alkalmazkodjék jobban az egyes területek adottságaihoz és hagyományaihoz, még a liturgikus színben is.*”²³

Nem szabad azt a tényt sem figyelmen kívül hagyni, hogy a koporsós temetés sokkal drágább, s a ma élő emberek néha még annyi anyagi fedezettel sem rendelkeznek, hogy a szokásos urnás temetést tisztességes módon megszervezzék. Ezért azoknak a híveknek a számára, akik pusztán anyagi okok miatt részesítik előnyben a szórással történő temetési formát, s mellette egyházi szertartást kérnek, bizonyos helyeken²⁴ biztosított a hamvaknak nagy, közös ciszternában, osszáriumban való elhelyezése.²⁵ Ezekben a helyeken az elhunytak nevét megörökítik, és illő katolikus szertartást végeznek a hamvak temetése során. Ezen szemléletmód azért is megfelelőbb, mint a szórással történő temetés, mert ezzel kifejeződik az a nézet, hogy az oltár közelében nyugodni, ahol mindig megújul Krisztus megváltó áldozata, az Oltáriszentség végtelen közelségét megjelenítve, a legméltóbb dolog a halottak számára.

Amennyiben a hozzátartozók az urnatemetésnél a hamvak szétszórását kérik, a szertartást az eljáró lelkipásztor a szétszórás előtt fejezze be, majd a helyszínről távozzék.

²³ A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai, 2000. 72.

²⁴ Pl. Budapesten: Gazdaréti Szent Angyalok Templom, Kelenföldi Szent Gellért Templom, Pestszentlőrinci Árpád-házi Szent Margit Templom.

²⁵ „Ha a szétszórás zárt rendszerbe (pl. medence) történik, gondoskodni kell, hogy a hamvak abból ne kerülhessenek ki. Ha a műtárgy betelt, azt a temető megszűnéséig fenn kell tartani, vagy közös emlékhelyen kell megőrizni. Szétszórásos temetés esetén a hamvakat a szétszórás elvégzésére alkalmas urnába kell helyezni.” Magyar Püspökkari Konferencia, 2001. 90.

ÖSSZEFOGLALÓ

Kétségtelen tény, hogy az urnatemetés a köztudatban mára már egy szinte teljesen hagyományos temetkezési lehetőséget képvisel, akár csak a koporsós temetés. Azonban azt nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a temetés ezen fajtáját mindenekelőtt maga a mögöttes szándék határozza meg, hogy milyen céllal is kéri az elhunyt vagy annak hozzátartozói az urnás, szórásos, hamvvedres temetést. A hatályos Kódex csupán érinti az Egyház nézetét e kérdést illetően, viszont a kiegészítő dokumentumok és egyházmegyei sajátos rendelkezések, melyek a helyi körülményeket, szokásokat és kultúrkörnyezetet is igyekeznek figyelembe venni, egy egészen sajátosan jól működő szertartást és liturgiát kölcsönöznek mindennek. Elmondhatjuk azt is, hogy az urnás temetés megjelenése az egyházi temetési szertartáskönyvekben tovább gazdagította azon liturgikus cselekmények sorát, melyek az életállapotok megszentelését, különböző szakaszait és nem utolsó sorban a földi élet befejeztét és az örök élet előkészületeit segítik és készítik elő. Figyelembe kell vennünk, hogy az urnás temetés jóval gazdaságosabb, így a szegényebb rétegbe tartozó emberek számára is elérhetővé válik a tisztességes, méltóságteljes temetés lehetősége és nem utolsó sorban a templomi urnafülkék kialakításának köszönhetően azon szemléletmód, mely szerint újból szent helyre temetkezhetnek a hívek, akik számára nem csak a szent hely válik biztosítottá, hanem azon régi egyházi törekvés is, hogy mindnél közelebb lehessenek a Legméltóságosabb Oltáriszentséghez.

*Ft. Negyela Zoltán
doktorandusz*

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézet

RÖVIDÍTÉSEK

AAS – Acta Apostolicae Sedis, Roma (Cittá del Vaticano) 1909kk.

CIC – Az 1983. január 25-én kihirdetett hatályos Egyházi Törvénykönyv rövidítése

CIC (1917) – Az 1917. május 27-én kihirdetett Codex Iuris Canonici rövidítése
can. – canon – kánon

FELHASZNÁLT IRODALOM

AAS 19 (1886/87) 46.

AAS 56 (1964) 822–823.

A Magyarországi Katolikus Egyház Urnatemetési Szabályzata, 1988.

Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal (szerkesztette, fordította és a magyarázatot írta Erdő P.), Budapest, Szent István Társulat, 2015.

Az Esztergom-Budapesti Érseki Főhatóság Körlevele, 1967. II. 22.

Csippék Ferencz: *A halott-égetés (I. rész).* In: *Katholikus szemle*, 3. sz. (1889). 390–419.

Codex Iuris Canonici. Friburgi Brisgoviae B. Herder, 1919.

Constitutio Apostolica, Paenitemini et credite Evangelico, 1966. II. 17., AAS 58 (1966)

Denzinger, Heinrich – Hünermann, Peter: *Hivatalok és az Egyház Tanítóhivatalának Megnyilatkozásai.* Budapest, Szent István Társulat, 2004.

Henchal, Michael J.: *Cremation: canonical Issues.* In: *The Jurist* 55 (1995).

Magyar Püspökkari Konferencia, 2001. 90.

Mihályfi Ákos dr.: *A halottégetés (első közlemény).* In: *Katholikus Szemle*, 9. sz. (1906). 910–918.

Mihályfi Ákos dr.: *A halottégetés (második közlemény).* In: *Katholikus Szemle*, 10. sz. (1906). 977–992.

Osservazioni sopra i cimiterj de? Sancti Martiri, ed antichi cristiani di Roma. Libro Primo. Roma 1720. 40–68.

Sacrosanctum Concilium. In: *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai.* Budapest, Szent István Társulat, 2000.

Szentírás (Gál F., Gál J., Gyürki L., Kosztolányi I., Rosta F., Szénási S. és Tarjányi B. ford.). Budapest, Szent István Társulat, 2005.

Temetési Szertartáskönyv I. Budapest, A Magyar Katolikus Püspöki Kar, 1977.

145/1999. (X. 1.) Korm. rendelet a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény végrehajtásáról.